

**Gerrit Komrij leest aanvullingen op zijn
bloemlezing 'De Nederlandse poëzie van de
twaalfde tot en met de twintigste eeuw in 3000
en enige gedichten' (De Langste Dag, 10
december 2010)**

Gerrit Komrij

bron

Gerrit Komrij, *Gerrit Komrij leest aanvullingen op zijn bloemlezing 'De Nederlandse poëzie van de twaalfde tot en met de twintigste eeuw in 3000 en enige gedichten' (De Langste Dag, 10 december 2010)*. 2011

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/komr001llda01_v01/colofon.php

děni

Gerrit Komrij leest aanvullingen op zijn bloemlezing 'De Nederlandse poëzie van de twaalfde tot en met de twintigste eeuw in 3000 en enige gedichten'

Het was op een zondag na de noen

1.

't Was op een Zondag na den noen,
dat de Koning zoude vertrekken;
hij zou vertrekken naar Spanjen,
hij zou vertrekken met al zijn volk.

2.

Als zij al verre gevaren waren:
'stuurmannen,' zei hij, 'stuurmannen van mij,
klimt eens op uw mastje,
en steekt uw hoofd geheel diep in zee,
en kijkt als wij haast in Spanje reên.'

3.

Hij klom eens op zijn mastje,
hij stak zijn hoofd zeer diep in zee,
hij keek als wij haast in Spanje reên,
hij voelde een windje waaien,
en hij hoorde een haantje kraaien,
't was teeken dat wij haast in Spanje waren.

4.

Als wij tot Spanje binnen kwamen,
jufvrouw Tsanne schonk ons den koelen wijn
uit een kroes van goude fijn,
uit een kroes van goude;
maar op den grond 't was al venijn.

5.
 'Jufvrouw Tsanne,' zei hij, 'jufvrouw Tsanne van mijn,
 'k voel het aan mijn hertje,
 dat gij mij vergeven hebt met vuil venijn.'

6.
 'Jufvrouw Tsanne,' zei hij, 'jufvrouw Tsanne van mijn,
 draag zorg voor al mijn kinderen fijn,
 dat zij te Rome schole zijn,
 dat zij te Rome schole gaan,
 want hij vier-en-twintig uren zal ik al in bare staan.'

7.
 's Avonds de heeren waren gezeten,
 zij hoorden wel zoo een groot gedruis,
 er waren twee sneeuw witte duivetjes in huis,
 die onder den konings bedde kreesschen;
 om zijn ziertje was 't allermeeste,
 zij vlogen met den konings ziertje te vensteren uit.

8.
 Hollands heeren en Brabands,
 het zal Brugge nog wel rouwen,
 Vlaanderen nog al veel meer,
 van als de koning laatst in Spanje reed.

Bron: Florimond van Duyse, *Het oude Nederlandsche lied*. Tweede deel. Martinus Nijhoff / De Nederlandsche Boekhandel, Den Haag / Antwerpen 1905.

Hieronymus Sweerts, Brabantsche Rodomontade

Gent en Brugge zijn twee Steden,
 Als die zullen getrokken worden op twee sleden,
 En als de Zee zonder zant is,
 En als de Werelt zonder land is,
 En als de Vogel broeit in de stromen,
 En als de Vis nestelt in de bomen.
 Als den Uil een Paauw is,
 En als de Wezel blaauw is,
 En als den Uil een Arend dwingt,
 En te Antwerpen een Koe over de Schelde springt'
 En als den Os verandert in een Swyn,
 Dan zal de Koning van Vrankryk Keizer zyn.

Bron: Hieronymus Sweerts, *Koddige en ernstige opschriften, op luyffens, wagens, glazen, uithangborden en andere tafereelen. Van langerhand by een gezamelt en uitgeschreven, door een liefhebber der zelve*. De Europese bibliotheek, Zaltbommel 1969 (fotografische herdruk van druk uit 1698-1700)

Maria Tesselschade Roemers Visser, Onderscheid tussen de wilde en de tamme zangster

Onderscheyt, tusschen een wilde, en een tamme zangster. Ter eeren vande Jonk-vrouwe MARIA PILT, Uytnemende Zanghster.

Wilde Zanghster.

- Prijst vry den *Nachtegael*,¹
Als hy uw' menighmael²
Verlust, en schatert uyt:³
Een Zingendt veedertje en een ghewiekt gheluydt,⁴
5 Wiens quinkelere Zoet⁵
De oore luystre doet⁶
Gauw, nae het tiereliertje⁷
Der vlugge luchtigheydt, van 't oolijck vroolijck diertje.⁸
9 Wiens tjilpendt schrill geluydt
Gelijck een orgel fleuyt,¹⁰
Veel losse toontjes speelt;¹¹
En met een tongh alleen, als duyZendt tongen queelt.¹²
13 Zyn hoogh' en laeghe Zwier,¹³
Met lieffelijk ghetier,
Van 't helle schelle Zoetje,¹⁵
Vermeestert al 't gesang van 't Zingend' springend' goetje.¹⁶
17 Een diertje, wiens ghelaet¹⁷
In ZeldtZaemheydt bestaet:¹⁸
Om dat het niet en heeft¹⁹
Als Zangh, die maer een maendt in 't gantsche jaer en leeft.
21 Maer 't meeste wonder, dat
Zijn roem ooit heeft gehad,
Is, dat Zoo kleyne leeden

1 vry: gerust (IV, 1698 sv. gerust).

2 uw': u.

3 *Verlust*: behaagt (XX, 1050).

schatert uyt: het uitschatert (XVII/3, 1457)

4 *Een...gheluydt*: tweemaal pars pro toto: de nachtegaal.

5 *Zoet*: liefelijk (MNW VII, 1480); post-adjectief.

6 *luystre*: lees: luisteren.

7 *Gauw*: snel (IV, 350) dwz. gretig; postadverbium bij *luystre* (v. 6).

nae: naar.

8 *luchtigheydt*: ook: beweeglijkheid (VIII, 3182).

oolijck: onaanzienlijk (XI, 10), onooglijk (XI, 13).

10 *gelijck een orgel fleuyt*: a) samentrekking: zoals een orgel fluit (en) *Veel losse toontjes speelt* (v. 11); b) samengesteld substantief: *orgel-fleuyt*: orgelpijp (III, 4584); ond. bij *speelt* (v. 11).

11 *losse*: ongedwongen (VIII, 2962).

12 *een*: lees: één.

13 *Zyn...Zwier*: kan duiden op zingen en op vliegen.

15 *Zoetje*: nl. de nachtegaal.

16 *Vermeestert*: overtreft (XX, 1270).

't Zingend' springend' goetje: metafoor: de vogeltjes.

17 *ghelaet*: uiterlijk voorkomen (IV, 1026); dwz. zichtbaarheid.

18 *In...bestaet*: zeldzaam is (II, 2105).

19 *niet*: niets.

Herbergen Zulk een kracht van die luytruchtigheden.²³

23 *kracht van die luytruchtigheden*: die krachtige geluiden; omkering kern en bepaling.

Tamme Zanghster.

- 25 Maer wilde Zanghster Zwijght *Zwijght*: imperatief.,
 En na uw' adem hyght,²⁶
 Uw' tjukken heeft gheen klem;²⁷
 Noch komt niet by den aardt van *Rosemondjtjes* stem.²⁸
- 29 Die nae een liever trant,²⁹
 Doet luyst'ren het verstandt,
 Met wisse maat, en snikjes,³¹
 Die vriend'lijkheyjtjes sluyt in vaster toone strikjes.³²
- 33 Wiens reden-stem vertaalt,³³
 En waardiger onthaaldt³⁴
 De geesjes van 't ghehoor:³⁵
 En hipp'len doet de Ziel van 't hartje tot het oor.
- 37 Als Zy met grof ghedreun
 En dan met teer ghekreun
 Van minnelijke treeken,³⁹
 Doet onderscheidelijk verscheide tongen spreeken.⁴⁰
- 41 Geen veelheit ons verveelt,
 Hoe veel haar keeltje queelt:
 Maar eenen versschen lust⁴³
 Bekoort het grage oor, als 't maar een snikje rust.⁴⁴
- 45 't Is ZeldtZamer geneught⁴⁵
 Die staagh op nieuw verheught,⁴⁶
- 26 *na uw' adem hyght*: snak naar adem (VI, 746); imperatief.
 27 *klem*: betekenis (VII, 3846).
 28 *Noch...by*: is ook niet te vergelijken met.
komt: is te vergelijken (VII, 5202).
Rosemondjtjes: t.w. van de *Tamme Zanghster*.
 29 *Die*: betr.vnw. bij *Rosemondjtjes stem* (v. 28).
nae: naar.
trant: manier (nl.van zingen).
 31 *wisse*: vaste (IV, 2108 sv. gewis).
snikjes: ogenblikjes rust (niet langer dan een kwartnoot) (XIV, 2357); zie ook v. 44.
Die: betr.vnw. bij *Rosemondjtjes stem* (v. 28).
 32 *vriend'lijkheyjtjes*: kleine bekoorlijkheden (XXIII, 574).
sluyt: insluit (XIV, 1964).
 33 *Wiens*: van wie; t.w. van *Rosemondjtje* (v. 28).
vaster toone strikjes: versieringen (XVI, 75) met regelmatigere tonen (dan van de *Wilde Zanghster*).
reden-stem: zang met betekenis.
vertaalt: vertolkt (XX, 974).
 34 *onthaaldt*: bejegt (X, 1861).
 35 *geesjes*: subtiele geestelijke vermogens.
't ghehoor: a) de toehoorders (IV, 875); b) het horen (IV, 870).
 39 *minnelijke*: beminlijke (IX, 778).
treeken: kunstgrepen (XVII, 2281).
 40 *onderscheidelijk*: duidelijk (X, 1452).
tongen: talen (XVII, 1044).
 43 *versschen*: nieuwe (XX/1, 2153).
 44 *grage*: gretige (V, 513).
 45 *'t*: t.w. versregel 46.
geneught: genoeg.
 46 *staagh*: steeds.

Geen stemmigheyt Zoo lustigh,⁴⁷
Als deeZ', die Zoomers is, en 's winters even rustigh.⁴⁸

Oordeel.

49 Een yder oordeel nu⁴⁹,
Van *Nachtegaal* en uw,⁵⁰
Wat een ghelijkenis
Het ydel galmen by dit woorden Zielen is.⁵²

Tesselscha.

Bron: A. Agnes Sneller en Olga van Marion (ed.), *De gedichten van Tesselschade Roemers*. Verloren, Hilversum 1994

Jeremias de Decker, De tot God waekende siele

De gramme zee ligt stil en als een vaeck verkracht;
Met vlercken houd de nacht
De fackelen beset,
Die 't blaeu der Hemelen doorgaen met stillen tred.
All wat sich hier om leeg op 't drooge land onthoud,
All watt' er leeft in 't sout,
All wat de locht doorswiert,
Ververscht met vochten slaep sijn geesten, rust en viert.
Maer ick, och armen! ick en werd geen' rust gewaar,...⁴

Bron: G.P.M. Knuvelde, *Handboek tot de geschiedenis der Nederlandse letterkunde. Deel 2*. Malmberg, Den Bosch 1971

Jakobus Bellamy, De dood

DE DOOD.

'Gelijk een man die van verlangen gloeit
Om bij zijn vriend te zijn
Die op het land, aan de andere zij des meirs,
Zijn stille woonplaats heeft, -
Op 't zien der zee, die hevig bruischt en woedt,
Een koude sidd'ring voelt;
Zijn angstig oog ziet starend op het schip,
Dat slingrend rijst en daalt;
De stormwind giert, en snort door 't hooge tuig
En beukt het dond'rend zeil;

47 *stemmigheyt*: a) stemgeluid; b) ingetogenheid (XV, 1416).
48 *deeZ'*: t.w. de stem van de *Tamme Zanghster*.
rustigh: krachtig.
49 *oordeel*: conjunctief.
50 *Van*: over.
uw: u; t.w. *Rosemondje* (v. 28), de *Tamme Zanghster*.
52 *ydel*: lege (VI, 1401).
zielen: bezielen (IV, 2215 sv.geziel).

4 Over De Decker, J. Karsemeijer, *De dichter Jeremias de Decker*, Amsterdam, 1934; K.H. de Raaf, *Jeremias de Decker; De Nieuwe Gids*, 1911, I, 68 en G.A. van Es, *G.L.N. V*, 268-291.

De stuurman wenkt - de man verwint zijn schrik;
Hij denkt aan zijnen vriend,
En stapt gerust in 't worstelende schip
En steekt naar de andre zij!

Zoo zal ik ook, wanneer de koude hand
Des doods mijn boezem drukt,
Een ligten schrik gevoelen in mijn ziel,
Doch die verdwijnen zal,
Zoodra ik denk aan mijne onsterfelijkheid,
En Jezus, onzen vriend. Jeugdige Gezangen, p. 177.

Bron: Cd. Busken Huet, *Litterarische Fantasien en Kritieken (vier en twintigste deel)*, H.D. Tjeenk Willink, Haarlem, z.j.

Joost van den Vondel, Aen den E. Jongelingh Joannes Wandelman Beyveraer der wysheit, kunsten en heilige godtgeleerdheit

25 Onder 't brallen, piepen, bassen,
Vlammespuwen, en grimmassen²⁶
Van 't veelhoofdigh helsch gespan,²⁷
Wandelt wackre WANDELMAN,

Bron: J.F.M. Sterck, H.W.E. Moller, C.G.N. de Vooy, C.R. de Klerk, B.H. Molkenboer, J. Prinsen J.Lzn., L. Simons, C.C. van de Graft, L.C. Michels, J.D. Meerwaldt en A.A. Verdenius (eds), *De werken van Vondel. Achtste deel 1656-1660*. De Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur, Amsterdam 1935

Johannes Buma, Boere bruiloft, of Het huwelijk van Modderworst en Griet Beerdborg

Hermanus van der Burg, Vloekwens aan Cupido

Hopmanius, Ontzettende geschiedenis van Jaap

Het was voor JAAP de grootste pret.
Zijn broertjes, zusjes en NANET.
De fransche kamenier - Papa,
Mama, de meid, etcetera,
Te laten schrikken waar hij kon
Dat was volstrekt niet lief; 't begon

26 *grimassen*: bedreigende grijnzen.

27 *gespan*: troep.

Een ieder te vervelen; doch
De kleine JAAP, ach! deed het toch
Soms zat hij uren in een kast;
En kwam de meid er met een last
Van keukengoed bedaard voorbij,
Dan sprong JAAP voor den dag, tot zij
Van louter schrik in d'eigen stond
Den boel liet vallen op den grond.
Dat was een vreugd! doch Kees de hond
Zat op en schudde met den kop;
Hij blafte treurig: 'JAAP pas op!
Dat loopt met u verkeerd eens af;
Gij weet op kwaad volgt altijd straf.'

Eens kroop hij weder in een kist,
Heel op den zolder, om door list
Een ieder, die naar boven kwam

Te laten schrikken; maar, ram! plam!
Daar slaat het zware deksel digt
En valt in 't slot door eigen wig! ...
Daar zat nu JAAP gevangen! o,
Hij gilde, bonsde en trapte zoo!
Maar ach, geen mensch vernam zijn stem,
Neen, niemand, niemand hoorde hem.

Aan tafel miste men den knaap;
Men zocht door 't gansche huis naar JAAP.
Doch wat men ook doorzoeken liet,
Slechts op den zolder kwam men niet.

Een dag ging om, een week voorbij;
Nog vroeg men droevig: 'Waar is hij?' -
Men telde weken bij 't dozijn;
Van JAAP zag men helaas geen schijn!

Een jaar vervloog - 't was Kees de hond,
Die toen de kist op zolder vond.
Hij krabt aan 't deksel met den poot,
Tot men haar eindelijk ontsloot.

Men vond een pet, een zwarte das;
 Een hes, een broek, een hoopje asch;
 Daarbij wat beendren en een tol,
 Een kleinen zak met knickers vol. -
 Dat was het overschot van JAAP;
 Zóó kwam hij aan zijn end, de knaap!

Bron: Hopmanius, *Losse bladen uit het zondenregister van ondeugende kinderen*.
 G.W. Tielkemeijer, Amsterdam z.j. [1859].

J.J. Slauerhoff, De dwangarbeiders

De koelies kermen op de zwarte kaden
 Onder de Zuidchinesche zomerzon,
 Met plompen zak of zware ton beladen,
 Eenzelfden zang van Sjanghai tot Kanton.

Zij zijn maatvast en doen den laadstok deinen,
 Het rythme van hun draftred doet 't gewicht
 Half zweven door de lucht, de schouderpijnen
 Zijn minder onverdraaglijk, bijna licht...

Zij leven, eten, slapen op de lichters,
 Eten verslindend, slapen zwaar in zwijm.
 Terzelfdertijd zitten de ijdlе dichters
 In 't koele theehuis, tuk op maat en rijm.

'Het leven op de sterren loopt uiteen;
 Hoe zoet is dat dier wezens bovenaardsch!'
 Neen, het gebeurt in één land, vlak bijeen.
 't Theehuis ligt bij de stad, iets stroomopwaarts.

'Maar als de koelies keeren van de kaden,
 Worden de dichters in hun kit vermoord?'
 Neen, nog niet eens benijd om de genade,
 Zoomin als de gehangnen om hun koord.

En juist gezien, van ver uit het heelal,
Oefnen die beiden 't zelfde ambacht uit:
Die slaven sleepen last van schip naar wal,
De anderen van stilte naar geluid.

In rhythmten zoeken beiden de verlichting
Van de' onbewegelijk te zwaren last:
De koelie viel, die stilstaand dit gewicht ving,
En gek werd men van woorden stilstaand vast.

De koelies werpen af en zijgen neer,
Zwijgen en eten, zijn verlost voor uren;
Des dichters foltering neemt nooit een keer
En zonder pooz' moet hij zijn doem verduren.

Vanaf 't gevloekt uur dat hij is geraakt,
Is hij bezeten, gaat het door hem heen;
De stilte omvat hem, woord na woord ontwaakt,
Eischt rythme, en hij draagt, draagt tot zijn steen.

Bron: J.J. Slauerhoff, *Verzamelde gedichten. Deel 2*. A.A.M. Stols, Den Haag 1947
(tweede druk)